

TÓTH HAJNAL

„Ne vessük ki a szomorúságunkat!”

A Négyszögletű Kerek Erdő a váradi bábszínházban

Mitévők legyünk, ha napra nap meglátogat minket a szomorúság? Mi legyen, ha a furcsaságunk, a csudáságunk miatt kiközösítenek a „normálisok”? Kerekedjünk fel, s keressük meg a Négyszögletű Kerek Erdőt, ahol furcsa, bolondos társaságra lelünk, akik biztosan barátainkká válnak.

A nagyváradi Szigligeti Színház Lilliput Társulata február 26-án mutatta be új produkcióját a Szigligeti Stúdióban. Lázár Ervin nagyszerű meseregényét, *A Négyszögletű Kerek Erdőt* Szabó Attila írta színpadra és rendezte. Szabó Attila sok mindennel foglalatatoskodik: dramaturg, rendező, író és még bohóc doktor is. A váradi premier után mesélt lapunknak egyebek mellett arról, miért fontosak számára a hétköznapi hősök, akik esendőségükben, bumfordiságukban is nagyon szerethetők.

Kóborlás a Négyszögletű Kerek Erdőben

A Lilliput Társulat új produkciója magával ragadó, töprengtető. Nem csupán a „báránnyelű-bodorításról” szól (bár az is fölöttébb lényeges), hanem súlyos, komoly dolgokról, egyedüllétről, kirekesztettségéről, kincset érő barátságokról. Mindezt könnyedséggel, humorral, sok-sok játékkal, pantomimmal, jó zenével és koreográfiával, bohóctechnikával jelenítik meg a szereplők.

Erzár király (alias Lázár Ervin; a szójátékból, anagrammából könnyen kikövetkeztethető, hogy az íróról van szó, még akkor is, ha nem olvastuk az előadás szinopszist) búsul, fásul, ám egyszer csak betoppán egy macskaformájú gyerek, Mikkamakka, és minden megváltozik. Erzár király (Hanyecz Debelka Róbert) megismerkedik, összebarátkozik a Négyszögletű Kerek Erdőben éldegélő bohókás figurákkal. A kom-

TÓTH HAJNAL újságíró, szerkesztő (1971, Nagyvárad). Szülővárosában érettségizett, újságírói tanulmányokat folytatott, majd a PKE szociológia szakán diplomázott (2007). Előbb a *Bihari Napló* riportere, szerkesztője, majd a nagyváradi *Reggeli Újság* napilap munkatársa. 2014 májusától a *Várad* folyóirat kulturális rovatának szerkesztője.

pánia tagjai: a fékezhetetlen agyvelejű nyúl, Aromo (Csepei Róbert); az egykor nagy hírű kiérdemesült cirkszi oroszán, aki olykor pökhendi, olykor meg vigasztalásra szorul (és még fogtömése is van), Bruckner Szigfrid (Daróczi István), vagyis Csodaszigfrid; a bölcs Dömdödöm (Balogh Judit); a kék színben pompázó Ló Szerafin (Németi Emese); a mindenkit fölvidítani igyekvő Mikkamakka (Stéfán Bodor Mária), a vándorló fenyőfa, Nagy Zoárd (Lélek Sándor Tibor); a jószívű bumfordi, Szörnyeteg Lajos (Birtalan Katalin); a szeleburdi Vacskamati (Oláh Anikó Katalin), akinek bűnlajstromán szerepel, hogy nem locsolta születésnap virágját, és hogy mindenkit megbánt, pedig senkit sem akar megbántani. Mindegyikük elmondja a történetét. Mint

kiderül, valahogy senki sem lelte a helyét a nagyvilágban, ahol kicsúfolták, gúnyolták őket, kit ezért, kit azért. Vagy mert megöregedett, vagy mert túl fiatal és bolondos, vagy nem értették meg a kékségét, a „másshínúságát”, vagy csak úgy. A Négyszögletű Kerek Erdő az a hely, ahol megértésre, megnyugvásra, barátságra lehet lelni. Erzár király figyelmesen hallgat, tűnődik, jegyzetel, miközben megtanulja, miként űzze el a szomorúságot. A mesejáték végén el is hangzik: „Mégis vannak kincseink.” Mert kincs az okosság, a jóság, a derű, egy jóbarát mosolya. Például.

„Én nem bánám, ha néha-néha meglátogatna a Szomorúság. Mondjuk, havonta egyszer. Vagy inkább félévenként. Elüldögélhetne itt. Még be is sötétítenék a kedvéért. Összehúznám magam. És sajogna, sajogna a szívem. De hogy mindennap eljön! Na, nem, azt már mégsem!” – így kezdődik Lázár Ervin csudajó meséje. Nos, aki megnézi a Lilliput Tár-

sulat előadását, ahhoz egy darabig biztosan nem kopogtat be a búbánat..

Szeretetalapú mesék hétköznapi hősökkel

„A Lilliput Társulat kért föl arra, hogy írjam színpadra és rendezzem meg *A Négyszögletű Kerek Erdőt*. Meglehetősen örültem ám ennek a felkérésnek, hiszen mániám Lázár Ervin művésze-te, nagy rajongója vagyok. Ő a 20. század egyik legfontosabb írója. Ő és a hozzá hasonló írók tettek azért, hogy az úgymond feudalista, erőszak alapú meseszerkezet áttérjen szeretetalapú

Erzár király és Szabó Attila

Fotó: Oszváth Zsuzsa

gondolkodásra. Ilyen szeretetfilozófia található például Csukás István, Milne, Antoine de Saint-Exupéry írásaiban. Sok minden megváltozott; mások lettek az emberek, más a funkciója a mesének” – mondta Szabó Attila a váradi premier utáni beszélgetésünk kezdetén.

Nem ez az első színházi találkozása Lázár Ervin világával. Foglalatoskodott a *Naplójával* is, a *Rácegresi és Pácegresi* című meséjével, a *Kétarcú boszorkány* című előadást ugyanő írta színpadra és rendezte meg a Pécsi Nemzeti Színházban 2011-ben.

„Figurái olyannyira emberszerűek, sokrétűek, hogy nem kívánnak bábos vizuális megjelenítést. Egyszerű formára van szükség az egyszerű történethez. Inkább élőszerplős színházban tudom elképzelni Lázár Ervin meséit. A történetben a beszédmód, a mondanivaló a lényeg. Hogy a szereplők, a mesefigurák hogyan beszélnek a szeretetről, összetartozásról, elfogadásról, kirekesztésről, másra mutogatásról. Nem idealizált figurákról van szó. Szigfrid például egy nagyképű kis senki, s mégis, amint az el is hangzik az előadásban: bár csak mindenki annyira lenne nagyhangú, mint ő.

A csoda maga a mese. Minden mesében ráismerünk önmagunkra. Fontos a figurák szerethetősége. Ami ellen harcolunk a Négyzögletű Kerek Erdőben, az a szomorúság. Nem a sárkányok ellen küzdünk. A hétköznapiok egyre inkább bekerülnek a mesék világába. Engedélyt adnak ezek a történetek arra vonatkozóan, hogy igenis lehetünk sérülékenyek. A világon nem mindenki boldog. Lehet félni a sötétben, lehet rettegni a világ kiismerhetetlenségétől. Lázár Ervin történeteiben klasszikus konvenciók helyett összerosott figurákra lelhetünk. A Hétfejű Tündér is jó példa arra, hogy nincs egyértelmű jó és rossz. És nem kell ódzkodni attól, hogy problémákról beszélünk – akkor működik a mese. Egyfajta védőháló jelent, hogyha a gondokról is szólnunk.”

Őszintének és áttetszőnek lenni

Szabó Attilának nemrég volt lehetősége megismerkedni a Lilliput Társulat tagjaival, amikor egy workshopot vezetett a váradi bábos truppnál. A műhelymunka során arra kerestek választ, lehet-e a *Négyzögletű Kerek Erdő* színrevitelek

bohótechnikával dolgozni, ugyanis e módszer alkalmazásakor őszintének és áttetszőnek kell lenni.

„Éreztem, hogy akarják mindezt. És nem is érdekelt a végeredmény. Az volt a fontos, hogy minden szereplő az legyen, aki, hogy mindegyik báb-színész legyen önmaga. A munkamódszer lényege: a manír nélküli emberre vagyok kíváncsi. Itt kellő nyitottságot tapasztaltam. Mernek sérülékenyek lenni. A sérülékenység jó színházi szituáció. A te történeted megjelenítése egy szűrőn keresztül. Mindenki akarta ezt. Tehát induljunk el belőled – ez volt az alap. Folyamatosan jutottunk el egyről a kettőre.”

*

A nagyváradai bemutató után is sok teendő várt és vár reá. Szabadúszó, egyik magyarországi teátrumhoz vagy bábszínházhoz sincs leszerződve. Megjegyezte: „Megrendelésre dolgozom, nem házalok.”

A zalaegerszegi Griff Bábszínházban a *Pintyőke Cirkusz, világ-szám!* című produkciót március 4-én mutatták be, Csukás István meséjét is Szabó Attila írta bábszínpadra. Ezután következik a *Fehérlófia* a Soproni Petőfi Színházban (bemutató: április 25.), a mesét írta és rendezte Szabó Attila. Utóbbi kapcsán ismét a mindennapi hősökéről beszélgetünk. „A *Fehérlófia* arról is szól, hogy milyen az, amikor egy táltos, egy anya elengedi a gyermekét, aki útra kel, nehézségek várnak rá, ezért az is érdekes, hogy milyen érzés legyőzni a gyermeknek a nála erősebbet. Hagyjuk már a sok agressziót, a szuperhősöket. Hétköznapi figurák kellene, teszem azt, olyan, aki összeszedi a bátorságát, és elmondja, hogy elcsente az osztálytársa uzsonnáját.”

Saját mesevilág – a Pocakmesétől a Koffertigrisekig

Attila meséket is ír. „A *Pocakmese* volt az első” – emlékszik vissza. (Beszélgetésünk idején épp ezt a meséskönyvet dedikáltatja vele a Lilliput Társulat vezetője, Botházy Daróczi

*Ne beszéljünk a szeretetről;
inkább mondjuk csak azt,
hogy Dömdödöm*
Fotó: Fülöp-Crișan Olivér

Réka. A kötet 2012-ben jelent meg a Kolibri kiadó gondozásában.)

„Amikor megszülettek a gyermekeim, elkezdtem emlékezni a gyermekkoromra. Sok minden felidéződött. Szép drámai anyag. Hosszú, csöndes nyarak a nagymamánál, meg sok minden más. Rátaláltam a mese lírájára.”

Kérdezem, várható-e új könyv megjelenése mostanság. „Több regényt is elkezdtem. Sok alapanyag van bennem. Ám a szentimentalizmustól irtózom. Betegségről, halálról írni úgy mond izgalmas dolog. Narratív csoda, de nem szabad visszaélni ezzel. A fájdalom, a betegség része a sorsomnak. Mindennek megvan az oka.”

A II. Bábos Drámaíró Versenyen (2015-ben Békéscsabán) Szabó Attila nyerte el a legjobb író díját *Győző és a Koffertigrisek* című darabjával. Erről is kérdeztük. Mint mondta, a háromnapos vetélkedő egy jó játék. Húznak egy témát a napisajtóból. A cikkek közül a *Hagyomány lett a Cseppnyi Önbizalomból* című cikket sorsolták ki (ami amúgy a vizelet-visszatartási problémáról szólt), s ennek alapján írt három író egyetlen éjszaka alatt egy-egy gyermekdrámát. Az egyfelvónásos darabokat elő is adták a versenyző csapatok bábszínészei. Vagyis hirtelenjében kellett írni egy szöveget. Fontos, hogy jól tudjon együtt dolgozni a csapat, hiszen „a bábszínház összművészet”.

Saját mesevilágával kapcsolatban elmondja: gyermekkori emlékei fel dolgozásra várnak, leginkább ez gyűlt

össze. „A falu és az elveszett falu. Igyekszem nem eleve a rossz-
szat keresni; hogy miért nem lehet csodákat csinálni. Szerem-
tem a tabukat. És leginkább a kisiskoláskor érdekel. Erősen a
hétköznapokra építhetek.”

Eltávolodni és visszatérni

Szabó Attila Iszkázon született, ugyanott, ahol a huszadik
századi magyar irodalom két jelentős személyisége: Nagy
László és testvéröccse, Ágh István író, költő. Itt töltötte gyer-
mekkora egy részét Hofi Géza is. Mit jelent Iszkáz Szabó Atti-
lának?

„Misztikus közeg volt. Furcsa katolikus közösség egy refor-
mátus gyűrűben. Nehéz hagyomány. Elkezdtem lázadni elle-
ne. Szembesültem azzal, hogy lázadó vagyok, nem tudok mit
kezdeni e hagyománnyal, míg nem tudom lemosni magam-
ról. El kellett tolnom magamtól. Furcsa eltaszítást, eltávol-
dást okozott ez bennem. Most kezdem megérteni az okot,
mostanság kezdek visszatérni. Most érzem igazán, mit jelent
ez a hely számomra. Nyáron leköltözöm egy hónapra
Iszkázra.”

Mivel már nincs meg Iszkázon a szülői ház, a Nagy László-
emlékház alkotószobájában fog lakni. Hozzáfűzte: Göncz
Árpád ott fordította *A Gyűrűk Ura* trilógiát. Csoóri Sándor is

*A Négyszögletű Kerek Erdő
lakói
Fotó: Fülöp-Crișan Olivér*

rengeteget dolgozott Iszkázon. Sok
író, költő, művészember járt a telepü-
lésre a nyolcvanas, kilencvenes évek-
ben, s Attilának gyermekként,
kamaszként alkalmá volt rá, hogy
megismerkedjen néhányukkal. Min-
denki Árpai bácsiját és Csoóri Sándort
is ismerte, többször találkozott velük.

*

Volt egy időszak az életében, amikor
a színház jobban érdekelte, mint az
írás. Négy-öt éve kezdett újból írni. A
Négyszögletű Kerek Erdő pedig jó

néhány hónap komoly munkája. Azt akarta, hogy az előadás egyaránt szóljon gyermeknek is, felnőttnek is. Lényeges, hogy a mese ne csupán az alkotó számára szolgáljon öncélúan pajzsként. Egy nyolcéves kislány a premier előtti előbemutatót követő beszélgetésen találóan fogalmazta meg: „Azok vannak a Négyszögletű Kerek Erdőben, akiknek nincsenek barátai.”

Bohócdoktorság

Szabó Attila tizenkét esztendeje tevékenykedik bohócdoktor-ként is. A Piros Orr Bohócdoktorok Alapítvány (www.pirosorr.hu) csapatának tagja. Az alapítványt 1996-ban hozta létre az osztrák Rote Nasen szervezet. Eleinte csak Budapesten dolgoztak, manapság más magyarországi városok (Győr,

Pécs, Nyíregyháza) gyermekkórházai-ban és öregotthonaiban is vizitálnak bohócdoktoraik. A Piros Orr bohócdoktorai főfoglalkozású művészek, akik speciális képzések után vehetik fel a bohócdoktori gúnyát.

„Véletlenül csöppentem bele a bohócdoktorságba. Épp egy személyes válság kellős közepén voltam. Bár elvégeztem már az egyetemen a dramaturg szakot, nem tudtam, mit akarok kezdeni a színművészettel, az írással, nem tudtam, színházzal akarok-e foglalkozni. Aztán egy ismerősöm bevont a bohócdoktorok körébe.

*Ha meglátogat a szomorúság,
csak nevéssük ki
Fotó: Fülöp-Crişan Olivér*

Ne vessük ki a szomorúságunkat! Erre a filozófiára épül az egész bohócdoktorság.”

A bohócdoktorok folyamatos pszichológiai és művészeti képzésben és továbbképzésben részesülnek. Esettanulmányokkal foglalkoznak, neves szakemberek irányítják a műhelymunkákat, tréningeket.

„Könnyen bele lehet esni a szentimentalizmus csapdájába. A szeretet veszélyes üzem. Nem mindegy, miként érintjük meg a beteg, sokszor nagyon súlyos vagy halálos beteg gyermek lelkét. A megérintés a kizökentést jelentheti számára. A kórházban egy kicsi gyerek, akit bánthanak, látja, hogy a bohóc nála is gyengébb, hülyébb. Az orvosnak, a nővérnek, a szülőnek nem mondhatja azt, hogy menjen ki a kórteremből, a bohócnak igen. A bohócdoktornak mondhat bármit, nyugodtan mondhatja azt is, hogy hagyja békén.”

*

A Szigligeti Színház főigazgatója, Czvikker Katalin a bemutató után elmondta azt az óhaját, hogy egy másik produkció-

ban folytatódjon *A Négyszögletű Kerek Erdő* lakóinak meséje. A Lilliput Társulat, vagyis hát Mikkamakka, Vacskamati és a többi jó cimborá is visszavárja Szabó Attilát. Tehát megvan rá a remény, hogy visszatér még ebbe az erdőbe, ebbe a társaságba, hogy így legyen még kerekesebb vagy négyszögletűbb a történet.

Nagyvárad Szigligeti Színház – Lilliput Társulat

Lázár Ervin: *A Négyszögletű Kerek Erdő*

Szereplők

Erzár király – Hanyecz
Debelka Róbert

Aromo – Csepei Róbert

Bruckner Szigfrid – Daróczi
István

Dömdödöm – Balogh Judit

Ló Szerafin – Németi Emese

Mikkamakka – Stéfán
Bodor Mária

Nagy Zoárd – Lélek Sándor
Tibor

Szörnyeteg Lajos – Birtalan
Katalin

Vacskamati – Oláh Anikó
Katalin

Zenész – Varga Imre

Színpadra írta és rendezte –
Szabó Attila

Zene – Csernák Zoltán
Samu

Díszlet- és jelmezterv –
Kasza Julianna

Koreográfus – Györfi Csaba